

NARODNI DNEVNIK

Štampa vsak dan splošno, izvenredno med tedni in prazniki.

Štampa naročnikom: V Ljubljani in po pošti: Din 25.—, izvenredno Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 12.

TELEFON ŠTEV. 552.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 2.

Recepti se ne vračajo. — Oglasi po tarifi.

Plačila vprašanjem naj se priloži znak za odgovor.

Refuz pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Zaradi krstne slave.

G. Uzunović, ki je pred kratkim naredil dovtip, da so očitki proti njegovemu prehitremu delu neosnovani, je izjavil v soboto novinarjem, da se v nedeljo ne more pogajati, ker ima ta dan krstno slavo. Vsa čast krstni slavi, ki je za srbski narod največjega pomena, toda nikdar ne more imeti te veljave, da bi postala političen argument. G. Uzunović pa z njo argumentira podaljšanje vladne krize in opri na svojo krstno slavo zagovarja, da smo še nadalje brez vlade. Mnenja smo, da si G. Uzunović ni mogel izbrati slabšega argumenta in mislimo, da bi bila največja napaka, če bi javnost ta argument pripoznala. Krstna slava je vendar le rodbinski praznik, ki niti najmanj ne more ovirati nikogar, že celo pa ne designiranega ministrskega predsednika, da bi se par ur ne pogovarjal s šefi strank zaradi sestave nove vlade. Predsednik vlade je vendar v službi javnosti in je za to službo od javnosti tudi plačan. Zato je čisto nedopustno, da bi si zaradi rodbinskega praznika dal prosto. Kam bi prišli, če bi vsi uradniki sledili njegovemu primeru! Saj sploh nikdar ne bi vedeli, kdaj bi dobili uradnika v uradu!

Kakor je jasno, da izgovor G. Uzunovića niti najmanj ne drži, tako pa je ta izgovor za naše razmere značilen. Iz tega izgovora se vidi, da pri nas merodajni krogovi o dragocenosti časa in hitrosti dela sploh nimajo nobenega pojma. Najprej Pašićev pogreb, potem nesklepnost radikalne seje, potem zopet kak drug enako prazen izgovor in končno pride še krstna slava kot argument za podaljšanje vladne krize. V tem pa, ko vladna kriza traja, počiva vladno delo, počivajo vsa ona vprašanja, katerih rešitev narod nujno zahteva.

Smu sredi najtežje gospodarske krize, ko je vladna pomoč nujno potrebna, toda ta je nemogoča, ker je vlada v krizi.

Skoraj se bodo pričele volitve v oblastne skupščine in ko bodo te izvoljene, ne bo nihče vedel, od česa naj te oblastne skupščine žive, kje naj zbirajo in kaj naj delajo. Vlada pa, ki bi morala vsa ta vprašanja rešiti, ne more nič storiti, ker je v krizi.

Od vseh strani se pritožuje narod nad nezmožnim davčnim bremenom in strogim izterjevanjem, toda pritožuje se vladi, ki je v demisiji in zato gluhim ušesom.

Naš zunanje političen položaj je skrajno napet in vsak dan okrepiti Italija želen obroč sovražnikov okoli nas. Nujno potrebna je hitra odpomoč, toda ta je nemogoča, ker smo brez zunanjega ministra. Tega pa ne moremo dobiti, ker ima G. predsednik vlade krstno slavo.

Vidi se, da mislijo merodajni krogi v Beogradu še vedno, da je najboljšo sredstvo za reševanje krize oni stari pregovor: ima vremena. Za site in z vsem preskrbljene ljudi je tako sredstvo tudi mogoče dobro, nikakor pa ne za narod, ki trpi pomanjkanje na vseh koncih in krajih. Še manj pa je dobro tako sredstvo za državo. Zakaj kdor se tolaži s tem, da mu bo čas podaril rešitev, ta ne dela, ta zapravlja čas. Čas pa je zlato za delovne ljudi in samo takšni imajo pravico biti v vladi.

Nič bi ne rekli, če bi se odlašala rešitev krize iz tehničnih vzrokov, ker bi bilo treba rešiti velike načelne stvari. Toda v naši sedanji krizi res ne gre za nobena načela, temveč le za revno strankarsko taktiko. In gre celo za manj. Vse ovire za gladko rešitev krize leže v osebnih nasprotjih in zato ni čuda, če dobivajo celo rodbinski prazniki tako veliko veljavo, da se zaradi njih kriza podaljšuje. Pri tem pa je še sploh skrajno dvom-

G. Uzunović slavi krstno slavo.

Beograd, 20. decembra. Včeraj je bil eden izmed največjih pravoslavskih praznikov sv. Nikolaj. Ker je imel Uzunović včeraj svojo krstno slavo, sploh ni prišel iz stanovanja, kjer je ves dan sprejemal prijatelje in znanke, ki so mu

prihajali čestitat. Med drugim so bili med čestilci Pavle Radić, dr. Šibenik, Pucelj in mnogo politikov iz raznih strank. V kraljevem imenu je prišel čestitat kraljev adjutant polkovnik Bodi.

Demokratska zajednica vstraja na svojih pogojih.

Beograd, 20. decembra. V predsedništvu vlade se vobče ni nihče pojavil in tudi v skupščini je bilo prav malo življenja. Nekaj poslancev je prišlo, da poizvedo, če se je kaj pomembnega dogodilo, a mogli so samo konstatirati, da je miren politični dan. V demokratskem klubu sta se sestala Davidović in dr. Spaho in se razgovarjala o nadaljnjem nastopu demokratske zajednice v tej krizi ter sklenila, da se pošlje Uzunoviću sporočilo, v katerem bo navedeno, da demokratska zajednica ne odstopi od svojih zahtev, ki so minimalne, in da bo demokratska zajednica vedno vztrajala pri teh zahtevah, kadar se bo kdo obrnil na njo. Zahtevala bosta nadalje, da se kriza reši čim prej in najsibo v kak-

šnemkoli pravcu, ker smatrat, da se morejo pogoji demokratske zajednice sprejeti takoj en bloc ali pa se naj takoj zavrnejo. Danes se bo odločalo o tem, ali naj se ti sklepi sporoče pismeno ali ustno. Sinoči se je opazilo, da pri demokratih ni enodušnosti glede definitivnega stališča, ki naj bi se zavzelo napram Uzunoviću pri nadaljevanju razgovorov. Neka skupina demokratov se bolj angažira za to, da pripravi Davidovića do tega, da nekoliko popusti. To nalogo naj bi izvršil dr. Voja Marinković, nakar naj bi Davidović in dr. Spaho sprejela to stališče. Sinočni sklepi Davidovića in dr. Spahje pa gredo, kakor se zdi, ravno za tem, da se onemogoči akcija dr. Marinkovića in tovarišev.

RADIĆEVI VOLILNI SHODI V ZAGREBU.

Zagreb, 20. decembra. Včeraj dopoldne je imel Stjepan Radić v Zagrebu nekoliko zborovanj, kakor je to že bilo določeno.

Prva skupščina je bila odrejena ob 9. v »Zagrebski pivovarni«. Tja je prišlo tudi nekoliko radićevih nasprotnikov, ki o Radiću ob vstopu vzklikali: »Živela republika!« Radić je pristavil: »In zdrava pamet!« Med Radićevim govorom so se ponavljali slični medklici še nekolikokrat, a so bili nasprotniki takoj postavljeni na hladno, tako da je potekla skupščina popolnoma mirno. Poset je bil dober. Navzoči so bili samo meščani, ker je bila skupščina namenjena le za mesto Zagreb in ne za okolico.

Stjepan Radić je v svojem govoru omenjal najprej prilike v drugih državah in je na to prešel na glavno vprašanje, to je na vprašanje davkov. Država izterjava v davke za pet let nazaj. Ako niste izpolnjevali svoje dolžnosti in niste ob pravem času obdavčevali ter izterjevali davka takrat, ko je imela vsaka babnica polne nogavice denarja, nimate po ustavi pravice, da izterjate davke sedaj. Osnovno načelo ustave je, da so davki enaki. Toda takih davkov v Srbiji ni. V Sloveniji so bili ljudje pravčasno obdavčeni in so plačali davke. Pri nas pa ljudje niso plačali, ker niso bili obdavčeni. Ako državna oblast ne vrši svoje dolžnosti, nima pravice nekadno izterjevati davke. Vlada mora po službeni dolžnosti s takim izterjevanjem prenehati, ako se to godi za dalje časa nazaj ko eno leto, in sicer v celi državi. Davki se za nazaj ne smejo pobirati. Kjer je bila kaka elementarna neugoda, tam je treba odrediti revizijo davkov. V

ljiivo, če je sploh vredno, da se kriza podaljšuje, ker je itak vedno bolj verjetno, da se iz sedanje krize ne bo porodilo nič drugega ko še bolj revna vlada RR. Zaradi nje pa res ni treba nobenega podaljšanja krize in za G. Uzunovića bi bilo mnogo lepše, če bi si svojo krstno slavo okrasil z novo vlado, mesto da zaradi krstne slave podaljšuje krizo.

V tem je največje zlo, da bolj kot vladne stranke in bolj ko vse drugo, je pri nas delo v krizi. In izgovor na krstno slavo dokazuje to najboljše in zato naj bo zabeležen in obsojen.

Srbiji je bilo že od zdavnaj pravilo, da se, ako je prišla kaka stranka na vlado, od pristavev te stranke davki niso pobirali. Mi smo šli v vlado, da te nezdrave razmere odpravimo in da dobi cela država enoten davčni sistem, ki naj bi kolikor toliko ustrezal splošnim potrebam. Eksistenčni minimum je v Evropi poprečno 10 tisoč dinarjev. Pašićevo načelo je bilo, da mora vsakdo plačati davek, največ pa delavec, ker ako ne plača, bo preostanek zapil in čim več denarja mu bo ostalo, tem več bo pil. To so strašne stvari. Davidovićeve demokrati so med seboj govorili, da ne bodo nikdar privolili, da bi to postal zakon. Zdaj, ko se je pojavila kriza, sem zastopal mnenje, da se mora davčna reforma izvesti. Ta reforma bo občutljivo zadela beograjsko čaršijo. Ni dvoma, da bodo morali plačati Srbi nekaj več. Zemljarina ne bo višja, a rezultat te reforme bo ta, da bodo vsi kraji plačali enako.

PRED OBNOVITVIJO KOALICIJE RR?

Beograd, 20. decembra. V drugih parlamentarnih krogih pričakujejo, da bo Uzunović sklical danes radikalni klub in da bo navedel ono kombinacijo, ki jo on smatra kot mogočo za uresničenje svojega mandata. Radikali so mnenja, da bo Uzunović danes dopoldne storil zadnje korake, da pride do sporazuma glede sestave nove vlade. Pašićevci se nadejajo, da bo moral Uzunović vrniti mandat, medtem ko centrumaši upajo, da bo Uzunović rešil parlament pred volitvami s tem, da bo poskušal obnoviti koalicijo z radićevci.

Za demokratsko zajednico in za dr. Korošca so izgledi prav majhni zaradi njunih velikih zahtev. V vladnih krogih se smatra, da so demokrati in SLS izkoristili to krizo, da postanejo popularni in da skušajo diskreditirati politiko narodnega sporazuma. Samo današnja RR-vlada se zavzema za vse ekonomske, socialne in politične potrebe države in ako se za to zanimajo tudi nekatere druge stranke, potem je ta kriza otvorena, da se jim nudi možnost sodelovanja. Toda sedaj delajo te stranke s takimi svojimi zahtevami same sebi težkoče. Nekateri radikali naglašajo, da je treba vsekakor nadaljevati koalicijo s HSS, ker je ta dosedaj pokazala največ smisla in volje za delo in odgovornost.

Nove kandidatne liste.

Kot peta je danes za Ljubljano mesto vložena handidatna lista SKS:

Kandidati: dr. Hacin Josip, advokat, Franc Peterca, trgovec, ing. Horvat Alojzij, univ. prof. Anton Skraba, posestnik, Ivo Sanein, šef kmetijskega oddelka. Namestniki: Inž. Milutin Debelak, Mihael Koželj, posestnik, dr. Drago Marušić, advokat, Ivan Remžgar, posestnik, dr. Dragotin Lončar, šef prostvetnega oddelka.

Za Maribor mesto je vložena kot četrtja lista koalicije davidovićevev, SKS in NSS. Kandidati so profesor Josip Ribarić, dr. Rihard Fanning, advokat, in dr. Rostohar, profesor.

V Prekmurju nastopita SKS in HSS točno ter vloži vsaka stranka svojo posebno listo.

V srezi Šmarje-Jelše kandidira kot nosilec liste SKS dr. Anton Novčan.

UZUNOVIĆ IN MARINKOVIĆ V AVDIENCI.

Beograd, 20. decembra. O predvečerašnji skupni avdienci dr. Marinkovića in Uzunovića so se doznale včeraj sledeče podrobnosti: Prvi je bil sprejet v avdienci dr. Voja Maksimović, za njim pa je prispel Uzunović in je trajala skupna avdiencia pri kralju okrog pol ure. Nato je ostal Uzunović še sam v avdienci. V teku skupne avdiencie je imel dr. Marinković priliko, da čuje stališče Uzunovića in radikalov o težkočah, ki obstojajo za koalicijo radikalov in demokratske zajednice.

NOV KURZ V NAŠI ZUNANJI POLITIKI.

Beograd, 20. decembra. V političnih krogih se v zvezi z imenovanjem novega ministra zunanjih poslov ne govori o pravcu, ki naj bi se sedaj pričel v naši zunanji politiki. Smatra se, da se sedaj v zunanji politiki napram Italiji ne da bogve kaj doseči, ker smo mi s politiko dr. Ninčevića v glavnem koncedirali vse, kar smo mogli koncedirati. Zlasti se opaža, da Ninčičeva zunanja politika ni imela dosedaj nikakega slovanskega značaja, kar bi pa moral novi minister zunanjih poslov upoštevati in na tem delati. V vseh krogih se misli, da ne moremo doseči boljšega položaja v mednarodni politiki, dokler se ne najde modus vivendi z Bolgarsko. Zato je prvi interes naše države glede prilik na Balkanu, da stopimo v čim tesnejšo zvezo z Bolgarsko.

ZOPET NOVI INCIDENTI NA REKI.

Sušak, 20. decembra. Vzlic pomirljivemu trnu tiska na obeh straneh je prišlo predsinočnim na Reki zopet do spopadov zaradi dijaških čepic. Fašisti so pomešani z dijaki na raznih mestih napadli pet dijakov in enega delavca. Nekemu dijaku so skoro izbili oko. Naši dijaki trde, da jih Italijani napadajo ob pasivni asistenci karabinjerjev. Italijanske oblasti so napovedale za včeraj sklicano zborovanje italijanskih dijakov proti našim. Od včeraj prehaja s sušške strani le malo ljudi na Reko, ker se boje incidentov. Nekateri naši dijaki, ki stanujejo na Reki, se niso upali iti domu. Ako se oblasti ne bodo z vso energijo postavile na robu, pride lahko še do velikih izgrediv.

GRADJANSKI — VIENNA 5 : 1.

Zagreb, 20. decembra. Včeraj je bila tekma med Gradjanskim in Vienno, ki je končala z rezultatom 5 : 1.

Tujci preplavljajo naše ozemlje.

»Narodni Dnevnik« od 13. t. m. je objavil vse pozornosti vreden dopis iz tehniških krogov, ki razpravljajo o jako važnem vprašanju: Kam pojdemo z našim naraščanjem visokih šol, ako pa vse najboljše službe zasedejo tujci, navadno Nemci, ki so po naših krajih avantgarda nemške propagande?!

Dopisnik omenja med drugim tudi neko trdiko z jugoslovanskim imenom, v kateri da je deset nemških in le eden hrvatski inženjer. Pravi pa, naj si v Zagrebu sami počistijo take Augijeve hleve.

Toda rodoljubni dopisnik se vara, ako meni, da moremo tu v Zagrebu najti kak list, ki bi se upal dregnuti v taka sršenja gnezda. Naši listi so preveč odvisni od nemških družb, da bi se upali objaviti kako rezko kritiko, in to niti v obče, kaj se-le, da bi ožigosali kako tako trdiko, ki daje kruha mnogim tujcem, a se naših ljudi kar izogiblje. — Zato moramo iskati zatočišče v Ljubljani, ker ste Slovenci v takih vprašanjih bolj nepopustljivi in bolj dosledni. Prosim torej za nekoliko prostora v cenjenem »N. D.«, ki je med prvimi načel to pereče vprašanje.

Kar zapored naletite v Zagrebu na hrvatska in jugoslovanska podjetja, v katerih se posluje vseskozi nemški, ker so glavni uradniki, inženjerji, ravnatelji — Nemci. Ako pa govorite z gospodarji in grajate take razmere, tedaj morate poslušati nečuvane izgovore, da domačinov ni, ki bi imeli vse sposobnosti itd., ki bi mogli uživati popolno zaupanje. — Ako pa malo natančneje premočrite razmere, tedaj se pokaže, da so vsi taki izgovori najgrše hinavstvo in docela iz trte izviti. Pokaže se, da so bili domačini najmanj tako dobro kvalificirani, imeli so iste šole, isto prakso, često za isto mizo v kaki veliki inostranski firmi, da celo tako, da so bili naši rojaki bolj kvalificirani, dobivali so pohvale — od tujcev, le pri naših domačinih ima vsak tujec več zaupanja nego najvrednejši domačin. Te razmere so včasih tako škandalozne, da jim je treba res posvetiti vso pozornost, treba jih bo deti na kritično posteljo ter jih prav neusmiljeno mesariti. Na tako ostuden način ne pustimo pljuvati v domačo skledo in mazati naše domače dobrine, ki so jih celo tujci že po vrednosti cenili.

Za danes naj podam naši javnosti en sam zgled, kako nečuvano mi sami zapiramo našim vrednim rojakom pot do dela in kruha v domači zemlji.

Dipisnik v »Narodnem Dnevniku« je dejal, da je v Zagrebu pri neki firmi kar deset nemških inženjerjev in le dva Hrvata. Menim, da bo v deželi več podobnih slučajev, ali ker je meni znan eden tak slučaj, naj ga v svari len vzgled podam čitateljem tega neodvisnega lista v Sloveniji. — V mislih imam družbo, ki je znana pod imenom:

»Jugoslavensko Siemens d. d.«, ki je pa povsod znana največ z običajno kratico: »J u s a g«, kar znači:

»Jugoslawische Siemens Aktien-Gesellschaft«.

Kakor že ime pove, je to docela nemško društvo in čuditi se je smelosti, da so Nemci drznejši zlorabiti jugoslovansko ime firme edino v ta namen, da bi na ta lim lovili jugoslovanske najvneže, ki menijo, da je to morda nekaj našega. — Je sicer res, da je pri njej nekaj naših ljudi, n. pr. Hrvatska eskomptna banka, ali kar je tu našega, je le za štatažo, da morejo Nemci toliko lože pod tako firmo skrbeti za svojo industrijo in svoje ljudi. Ne moremo se dovolj prečuditi, da naši sicer častiti možje trpe tudi za nje same nečaste razmere, da posojajo svoje častljivo ime tujcu, da so oni sami lestva za germansko prodiranje naše zemlje in proti Balkanu. Ali temu mora biti konec, čeprav bo tu ali tam kaj zamere. Treba bo začeti brezobzirno čistiti in rezati danes že preskeleče rane.

V »Jusagu« imajo kar tri direktorje, a glavni je neki dr. Proksch, ki je Nemec in Avstrijanec. Poleg tega sta še dva baje naša državljana: Rottenbüchel in Neumann, ki se po prevratu za Novakovića piše. Imena povesta, kakšne narodnosti sta. — Da so Prokschu preskrbeli pravico bivanja v Zagrebu, so bile potrebne intervencije v Beogradu, in v knjigah družbe mora biti neke zapisano, koliko je ta trud stal družbo. Ali, da

so mu preskrbeli za Nemca dostojno stanovanje, je bilo treba zidati novo hišo, za katero je dala družba velik gradbeni prispevek, pravijo, da je bilo treba šteti celih 1.200.000 Din. — Vprašamo: Ali je bil ta Nemec res tako grozno potreben v Zagrebu, da se je bilo treba toliko truditi zanj? — Proksch je trd Nemec in doslej se še ni potrudil, da bi se naučil hrvatski. On je zaupnik Dunaja in on skrbi, da je »Jusag« pravi raj za premnoge Nemce, ki bi doma ne našli službe, zato morajo jemati kruh našim vrednim rojakom.

Proksch skrbi za to, da se ne bi mogel vtihotapiti v »Jusag« kak naš človek več nego je ravno neobhodna potreba. Edino njegovo delo je, da so danes v tej takozvani jugoslovanski družbi naslednji Nemci: inženjerji Kaiser, Just, Wortschek, Pokorny, Pummer, Joachimschall, Loib. Do zadnjega je bil tudi inženjer Schusterschitsch, ki so ga poslali v neko filijalko Siemens na Španjolsko, in tudi neki inž. Stiegler, ki je menda odšel. Pravijo pa, da je še drugih Nemcev; tudi v raznih oddelkih so le Nemci načelniki, podrejeni so naši, kakor da bi n. pr. eden naših ne znal prodajati žarnic. Kjer je kaj boljšega, mora biti Nemec, in Nemci imajo tudi boljše plače. Naravnost razžaljeno je, da sedita v isti sobi dva inženjerja, eden naš poleg Nemca, a zadnji ima skoro dvakrat boljše plačo, dasi sta po službi in kvalifikaciji oba enaka, ako ni naš celo pred Nemcem.

Naravno, da tej družbi ne gre briljantno, ker je preveč direktorjev in nemških uradnikov z visokimi plačami, in mnogo nabavk ne dobijo ravno radi tega, ker naši ljudje nočejo rediti Nemcev v domači zemlji. Zato je bila na Dunaju velika konferenca, ki je spoznala, da je treba pri Jusagu reducirati. — In kaj mislite, kako so reducirali? Ali morda kakoga nepotrebnega Nemca ali celo direktorja? Ne, od tisto malo naših, kar jih je bilo ostalo, so zadnje dni odpustili inž. Bergiesa in Plazeriana. Tako imajo zdaj edinega Hrvata inž. Hakovi, ki pa mora le potovati za to firmo, ker za take posle pač ne morejo porabiti kakoga Nemca. To bi bilo pač preveč predrznosti!

Vprašanje nastane, kako je mogoče kaj takega kljub zakonu, ki prepoveduje nameščanje tujcev v naši zemlji, ako so domačini na razpolago.

Ko je izšel ta zakon, so na Dunaju mislili, da se bo tudi izvrševal, in so imeli morda res dobro voljo, da si preskrbe dovolj naših inženjerjev. Zato so sprejeli v dunajsko centralo v izučbo naslednje naše inženjerje: Miličič, Ivaković, Brgles, Killer, Hakonyi, Djuričič, Gabršček, Horvat, Gorjan, Belančič. Da ne bo za Avstrijo nikake krivice, so takoj za vsakega našega inženjerja poslali po enega Nemca v Jugoslavijo, sicer bi naši ne dobili na Dunaju Aufenthaltsbewilligung. Naši mladi inženjerji so imeli vsi iste šole, kakor Nemci, imeli so tudi isto dobro prakso v dunajski centrali te svetovne družbe, bili so torej povsem dobro pripravljeni za službo v Jugoslaviji.

Toda med tem so nemški gospodarji spoznali, da tistega zakona ni treba smatrati preveč resno, da se da pri nas vse doseči, ako se poišče prava pot do Beograda. — In Nemci so jo znali poiskati! V svoji beograjski podružnici so dali glavno besedo Srbijancu g. Dimitrijeviću, ki je radikal in ima s prvaki te stranke najboljše zveze. Odtod Proksch in toliko Nemcev v Zagrebu in tudi pri drugih podružnicah, odtod predrznost, da so zapored odpuščali vse naše ljudi, odtod docela nemško poslovanje itd., delajo kar hočejo, gospodin Dimitrijević je angelj varuh s sedežem v Beogradu. Da odtod drznost, da so odpustili celo sorodnika bivšega ministra dr. Peleša in ministra dr. Šuperine, a niso odpustili nobenega Nemca, ti naj se še dalje šopirijo po naših krajih, a naše naj vzame vrag.

Danes je v Zagrebu od vseh tistih naših inženjerjev edino Hakonyi, vsi drugi so odpuščeni. — Če to ni škandal, kaj pa naj bi bil? In ob vseh takih grozodrstvih na našem narodnem telesu se v Zagrebu nihče ne razburja, nihče ne reče besede, nihče ne protestira, naši časopisi še dalje priporočajo to nemško firmo.

»Obzor« je pred par dnevi objavil,

da je v Zagrebu čez 9000 brezposelnih delavcev. Ni pa objavil, koliko je brezposelnih inteligentov, ki imajo vse sposobnosti za službovanje v domovini, ni rekel besedice, koliko je tu tujcev na dobrih mestih, ki bi morala biti le za naše državljane, za naše sinove. Toda Zagreb je pravi raj za tujce, za Nemce, za žide, za vsakogar, samo naši dobri sinovi so tu reveži in kruhoborci. Zato pa je danes Zagreb bolj nemški nego je kdajkoli bil. Nikdar ni bilo tu toliko tujih Nemcev, nikdar se domača čifutarija ni tako izzivajoče nemški ponašala kakor danes. Kamor človek pokuka v trgovine v Ilici ali drugod, povsod govore med seboj nemški, na promenadah je skoro vse nemški, vsaka spremljevalka bolj oblečenih otrok je švabica ali tuja

Nemka itd. — Vsega tega naše časopisje ne vidi, zato se ni čuditi, da ne vidi takih škandalov, kakoršne sem opisal o Jugoslovanski Siemens.

Ali kaj dela takozvana Inspekcija dela, kaj Udruženje inženjerja, kaj dela Inženjerska komora, Trgovska zbornica? Kaj pravijo narodni zastopniki, ki se preklajajo za vse mogoče ničarije, kaj pravi Radić, ki toliko govori o vsem mogočem, da ne reče besede o takih narodnih škandalih, ki grozijo celo z gospodarsko preplavo Nemcev?!

Pozivam zagrebške liste, da se zganejo in zavzamejo v tem vprašanju jasno stališče! »Obzor«, »Juturni list«, »Hrvat«, »Dom«, »Svobodna Tribuna« itd.: na dan z besedo!

V livra borba.

Novo vložene liste.

Pri ljubljanskem deželnem sodišču so vložene sledeče liste Narodno radikalne stranke:

Za mesto Ljubljana:

Kandidati: Dr. Ravnihar Vladimir, odvetnik, Ljubljana, Knafljeva 10.
Romah Peter, višji nadzornik d. ž. p., Ljubljana, Bleiweisova c. 5.
Novak Josip, delovodja, Ljubljana VII., Kamniška ul. 15.
Gagel Josip, trgovec, Ljubljana, Cankarjevo nabr. 1.
Babnik Jakob, inštalater, Ljubljana, Šofja ulica 15.

Namestniki: Dr. Modic Ivan, odvetnik, Ljubljana, Gradišče 10.
Bričelj Ivan, mestni stavbenik, Ljubljana, Lepodvorska 28.
Ing. arh. Kregar Rado, profesor, Ljubljana, Vošnjakova 7.
Levak Stefan, delavec, Ljubljana, Šubičeva ul. 3.

Za srez Ljubljana—okolica:

Kandidati: Dr. Modic Ivan, odvetnik, Ljubljana, Gradišče 10.
Janežič Franc, posestnik, Podgorica, Grosuplje.
Kuret Vladimir, referent za kmetijstvo, Ljubljana VII., Žibertova 27.
Cvajnar Jakob, posestnik, Medvode 13.
Hlebec Anton, postajenačelnik, St. Vid n. Ljubljano.

Valenčič Janez, gostilničar, Cikava 20, Grosuplje.
Stojković Josip, vlakovodja, Novi Vodmat 224, Moste.
Namestniki: Dr. Zupanič Niko, bivši minister, Ljubljana, Cankarjevo nabr. 1.
Bajt Jakob, ključavničar, Rudnik 62.
Bizjak Alojz, delavec, Glince 24, Št. Vid n. Ljubljano.

Kemel Ivan, posestnik, Podgora 16, Št. Vid n. Ljubljano.
Benegalija Anton, krojaški mojster, Ljubljana, Poljanski nasip 40.
Dežman Pavle, nadzornik strojev, Ljubljana VII., Lepodvorska 28.
Žun Lovro, carinski uradnik v p., Novi Vodmat 224, Moste.

Za srez Radovljica:

Kandidat: Peternel Jakob, posestnik in bivši župan, Bled.
Klančnik Gregor, posestnik in župan, Dovje-Mojstrana.
Peterman Alojz, vpokojeni železničar, posestnik in bivši župan, Kranjska gora.
Namestniki: Arh Franc, posestnik, gostilničar in občinski odbornik, Bled.
Slanović Karol, trgovec in gostilničar, Bohinjska Bela.
Veber Tone, železniški uradnik in občinski odbornik, Jesenice.

Za srez Logatec:

Kandidati: Kokelj Anton, posestnik, Vrh sv. Trije Kralji 6, p. Rovte nad Logatecem.
Opeka Matevž, posestnik, Zelše št. 10, p. Cerknica.
Obreza Anton, posestnik in trgovec, Podskrajnik 1, p. Cerknica.
Namestniki: Demšar Andrej, posestnik, Ziri št. 78.
Veber Franc, posestnik, Zelše št. 3, p. Cerknica.
Škof Janez, posestnik, Dolenja vas 87, p. Cerknica.

LISTE ZVEZE DELAVSKIH STRANK.

V mariborski oblasti:

Za srez Maribor — desni breg:

Kandidati: Petejan Josip, uradnik Maribor.
Čanžek Andrej, železniški delavec, Maribor.

Cerk Josip, posestnik, Ruše.

Brenčič Leopold, železniški delavec, Studenci.

Zalokar Jože, župan, Sv. Miklavž na Dravskem polju.

Namestniki: Stropnik France, železničar, Tuzno.

Zupanc Josip, železniški delavec, Studenci.

Jenenšek Miha, upognjač, Luščka vas pri Poljčanah.

Krepek Karol, posestnik, Pobrežje.

Vigec Franc, delavec, Ruše.

Za srez Maribor — levi breg:

Kandidati: Bahun Andrej, železničar, Maribor.

Fras Matija, polir, Krčevina.

Majhen Andrej, nadkretnik, Krčevina.

Strnad Maks, zidar, Janževa gora.

Smasek France, nadsprevednik, Maribor.

Majer Ivan, tesar, Maribor.

Petan Dominik, zidar, Boč.

Ziegler Matevž, zidar Gereča vas.

Jurak Matija, kovač, Maribor.

Lorger Simon, nadsprevednik, Maribor.

Za srez Ptuj.

Kandidati: Šegula Ivan, mizar, Ptuj.
Spolenak Ivan, posestnik, Breg pri Ptuj.

Požuh Franc, kleparski mojster, Ormož.

Kmetec Franc, posestnik, Grajeva.

Žumer Franc, posestnik, Rošnja.

Topolovec Vincenc, kovač, Zakelj.

Belšak Franc, krojač, Sv. Lovrenc, Juršinci.

Namestniki: Gabrijel Franc, uradnik, Ptuj.

Tkalce Stefan, usnjar, Breg pri Ptuj.

Kristančič Ivan, krojaški mojster, Ptuj.

Rojš Alojz, posestnik, Grajeva.

Zupančič Martin, posestnik, Zlato Hrije.

Copat Julij, posestnik, Sedlašek.

Kranjc Franc, mali posestnik, Št. II pod Turjakom.

Razkol med radičevci v Dalmaciji.

Kljub vsemu prizadevanju vodstva HSS, da utaji razkol med dalmatinskimi radičevci, je ta razkol že vedno bolj očiten, zlasti sedaj, ko so radičevski disidenti že vložili svoje liste. Na deželi morda ne bodo imeli disidenti posebnega uspeha, pač pa v Splitu, kjer so se zvezali z neodvisnimi delavci (bivšimi komunisti). Ker vlada v Splitu silna razcepjenost, je verjetno, da niti ena stranka razven skupne delavske in radičevske disidentske liste, ne bo dobila potrebnih dveh tretjin količnika. V tem primeru bi dobila ta lista vse tri mandate. — V Splitu nastopijo demokrati skupno z zemljoradniki, federalisti gredo samostojno v boj, samostojni demokrati kandidirajo izvenstrankarskega Mihašića, na katerega se bodo zjedini najbrže tudi radikali, dalje kandidirajo še radičevci, pučkaši in radičevski disidenti skupno z delavci. V vsem torej šest list za tri mandate.

Razkol med novosadskimi radikali. — Zbor radikalov v Novem Sadu, na katerem bi se morala določiti radikalna lista, je končal z neuspehom. Stari radikalni mestni odbor je ugovarjal pravilnosti sklicanja zbora ter je na zboru nastopil s posebno kandidatno listo, ki pa je ostala v manjšini. Posl. Popovicki je apeliral nato na radikale, da vsi glasujejo za oficalno listo, ki da ima večino, toda opozicija ni sprejela njegovega poziva, temveč sklenila, da vložijo svojo listo, da se bo videlo na volitvah, katera lista bo dobila več glasov.

Naše družbe z o. z.

Ko proti koncu prejšnjega in začetkom sedanega stoletja obstoječe oblike kolektivnega udejstvovanja v trgovini, obrti in industriji (odprta trgovska družba, komanditna dr., zadruga, delniške družbe) niso več zadostovale diferenciranosti in mnogostranosti, ki je v pridobitnem življenju postajala od leta do leta pestrejša, se je poskusilo z novo organizacijsko obliko, z družbami z o. z., raztegniti akcijske meje že davno uzakonjeni trgovski in podjetniški svobodi. V bivši Avstriji se je to zgodilo z zakonom z dne 6. marca 1906.

Letos, po dvajsetletnih izkušnjah, se lahko reče, da so se nade, ki so jih gojili propagatorji te družbene oblike, večinoma udejavile, ni pa mogoče prezreti, zlasti ne v povojni dobi, da so bili tedajni pesimistični glasovi dobro utemeljeni. V okviru pravil, veljavnih za postanek in poslovanje družbe z o. z., je bilo mogoče na racionalen in lukrativen način združevati posest kapitala in delavne zmoglosti manjših skupin ljudi v dosego včasih zelo visoko stavljenih ciljev, obenem pa je zaradi manjše mere normativnih utesenj ravno ta družabna oblika postal dostikrat pribežališče nedostopnih sposobnosti in poskusni objekt za brodolomne eksistence. Na vsak način pa je družabna oblika družbe z o. z., ki se smatra lahko kot specialno vrsto delniške družbe ali pravilneje kot predhodno obliko med delniško družbo in zadrugo, postala integralen del pridobitnega organizacijskega prava in se nahaja, kakor pričajo mnogi izpremenitveni predlogi v tu- in inozemstvu, v polnem toku razvoja.

Da se je v bivši Avstriji že par let po njih uvedbi ugotovilo, da so se družbe z o. z. v praksi splošno obnesle, je ta družabna oblika v Sloveniji le počasi pridobivala svoj teren. Koncem l. 1919, t. j. 13 let po njih uredbi, jih je na jugoslovanskem ozemlju Slovenije bilo šele 11; šele naslednje leto pomeni s številom 58 krepak korak naprej; od tedaj so postale priljubljene, tako da jih bo koncem l. 1926 šteti okoli 350 (z onimi vreb, ki se nahajajo v likvidaciji). Vprašanje seveda, kakšna je v splošnem njih rentabilnost za celo slovensko gospodarstvo, je dosti težavnejše in bi se nanj mogel dati odgovor le po zelo podrobnem statističnem razmotrivanju, da pa so v tej pridobitvi tudi velike pasivne postavke, o tem pričajo številni konkurzi, še bolj pa one mnoge družbe z o. z., ki so ostale zgolj na papirju ali par mesecev po svojem postanku že zaključile svoje poslovanje, ker ni bilo nobenih izgledeov na kakšen uspeh.

Ako beremo v Uradnih listih prilikom vpisa njih oglašeni delovni program, zapazimo predvsem nedostajanje gospodarske treznosti in se nam dostikrat vsiljuje ime Barnum-a. Tako beremo čestokrat, da namerava ta in ona nova d. z. o. z. finansirati domače in tuje (!) industrije, nakupovati in prodajati premogoke, vnovčevati in trgovati s tu- in inozemskimi patenti, ustanavljati tovarne in hotele itd.; ako pogledamo bližje, zapazimo, da razpela novoorojena družba z glavnico od 10 do 30.000 Din, družabniki pa da so do zadnjega ljudje brez omembe vredne imovine.

Dosti je nadalje družb, v katerih igrajo naši ljudje ulogo slamatih figur in njih obratovalec niso drugega nego filiale tujezemskih velepodjetij, ki na ta način domačinom povzročajo trdo konkurenco. Mnogo je nadalje takih družb, glede katerih se vidi na prvi mah, da pomenjajo le poslednji eksperiment nekaterikov, poskusiti zadnjo vejico in se ž njo vrniti v tok proizvodnega ali trgovskega življenja. Ne bilo bi tako neinteresantno sestaviti točen predleg vseh naših družb z o. z. in jih porazvrstiti po raznih kategorijah gospodarske bonite. Kljub nizkemu številu slovenskih družb te vrste pa bi se to delo seveda vseeno ne dalo dovršiti tako brez truda; tajnostno prikrievanje pri nas še ni prišlo tako iz provincijalne mode. Na vsak način bi to bil pozitiven donesek stališča o splošni sedanjosti gospodarske stagnacije, o kateri se toliko govori in piše, toda brez preveč številčnega materiala, ki bi situacijo razkril v nekaki reliefni razčlenjenosti in bi bila ta vsled tega pravičnejša, zanesljivejša.

Da vseeno od svoje strani pokažemo dobro voljo in se ne omejimo zgolj na trgovanje s ceninimi obličji ugotovitva-

mi in nasveti, smo zbrali bilance za l. 1925. onih družb z o. z. na ozemlju ljubljanske oblasti, glavnica katerih presega 250.000 Din, ter hočemo z njih analizo vsaj povprečno in v grobih orisih si ustvariti kolikor toliko plastično sliko o enem okrožju te gospodarske province. Vseh je 21; dve se nahajata v likvidaciji, in za to ne moreta več priti v poštev, bilance ene družbe pa se nam ni posrečilo dobiti; tako podajamo stanje 18 družb, glede obsega njih poslovanja in višine njih skupne glavnice (15.837.500 dinarjev) reprezentativnega dela ne le gorenjih 21, temveč tudi vseh ostalih slovenskih družb z o. z., ki imajo manjše deležne glavnice.

Kar nam pri teh 18. družbah takoj na prvi hip pade v oči, je dejstvo, da v l. 1925 razven treh vse druge izkazujejo zgubo in sicer v skupnem iznosu 10 milijonov 379.342 Din. Ker znaša skupna glavnica teh 15 družb 14.325.000 Din, tvori izguba 72% celotne glavnice, vsekakor neobičajno visok odstotek, ki ne dovoljuje ugodne prognoze. Le dve izgubi ste malenkostni (ena po 56 Din in ena po 14.683 Din), vse druge so svarilna znamenja; devet jih presega vsaka po 100.000 Din, iz teh pa štiri presegajo vsaka po 1.000.000 Din. Nasprotno pa skupni dobiček ostalih treh aktivnih družb ne imponira po svoji višini, znaša le 188.669 Din, t. j. 7% vseh skupnih lastnih sredstev (glavnic z rezervami vred) ali nekaj malo več nego 1% vseh lastnih in tujih sredstev; za današnje razmere gotovo prepričla mera rentabilitete.

Vzrok v tej nizki rentabiliteti, pravzaprav teh naravnost katastrofalno slabih uspehov je seveda »splošna gospodarska stagnacija«; toda to nam ne pove mnogo več, nego če si v avgustu razlagamo toplo vreme z ugotovitvijo, da se nahajamo ravno v avgustu. Nadaljne razloge si moramo poiskati zopet v bilancah. Načimno brez nadaljnega vprašanja, kako in v katere svrhe se je porabil kosmati dobiček (prejemki) tako, da ni preostalo skoraj nič za dobiček. Kar nas frapira, je, da vidimo povsod velike izdatke za obresti in bančne provizije, salda v teh računih pravzaprav, kajti bilančne številke ne povedo ničesar o prejetih obrestih, tako, da je celotna vsota dejanski izdatnih večja, nego jo je iz številčnih stolpcv mogoče razbrati. Povprečno se je namreč porabilo 45% (!) kosmatega dobička na plačilo (pasivni saldo) obresti in bančnih provizij, le nekaj manj nego polovica brutto-dobička; ta visoki odstotek že sam po sebi razlaga vse, kajti z ostalimi 55 odstotki (povprečno) nikakor ni več mogoče premagati danes rezijske in povrhu izkazati še uvaževanja vreden čist presežek, ako druge okolnosti niso že zelo ugodne. Slovenske družbe z o. z. so torej v splošnem preko mere zadolžene in obrestovanje njih kreditov je apriori v današnjih razmerah skoraj nepremostljiva ovira prosperitete. Da li potekajo te obresti iz blagovnih (dobaviteljevih) ali bančnih dolgov, o tem v bilancah ne najdemo točnega odgovora. Ako skušamo tuji kapital naših družb analizirati, izvedemo le, da znaša 125.704.435 Din, od katere svote odpade glasom bilanc:

1. na »upnike«	121.563.299 Din
2. na zasebne vloge	2.079.127 Din
3. na druge obračune	803.107 Din
4. na prehodne postavke	945.598 Din
5. na garancije	252.000 Din
6. na akcepte	210.000 Din

Najmanjši delni znesek, ki odpade (od »upnikov«) na dolgove iz (posojila) pri bankah, znaša po bilančnih navedbah 45.111.637 Din; pri 9 družbah »upniki« niso sploh specializirani, iz drugih znakov pa se da z upravičenostjo sklepati, da pri njih bančni dolgovi verjetno ne utegnejo zaostajati za onimi prve polovice, in da zato lahko računamo, da znaša bilančni (in hranilnični) dolg vseh 18 družb okoli 90.000.000 Din ali ca 72% vseh tujih sredstev; ako pridamo nekaj optimizma in stlačimo ta odstotek preko mere verjetnosti na 60%, se pravi to še vedno, da so družbe v polni odvisnosti od bančnega kredita, da je temelj lastnih sredstev preozek, da poslujejo prav za prav le za denarne zavode, ki se v obliki visokih obrestih oškodujejo za zgubljeno razpolaganje s tako imobiliziranim kapitalom; katere in koliko teh družb so sploh spočetka le kreacije denarnih zavo-

dov, ustanovljene v inflacijskih letih 1920—1923 zaradi upanja naglih in visokih zaslužkov, to se iz suhih števil ne da dognati, kakor tudi ne, koliko izvirajo ti bančni dolgovi iz onega finansiranja, ki je nastalo vsled denarne pletore poslednjih časov.

Toda, če bi bilo vsaj razmerje med lastnim in tujim kapitalom teh družb ugodnejše; potem bi vsaj nekoliko zalegla tolažba, da gre le za prehodno, trenutno stanje. Pa ni. Povprečno znaša lastni kapital (glavnice z rezervami vred) le 27% vsega kapitala, skoraj le eno četrtno; pri 12 družbah ne doseže niti ene petine, le pri štirih znaša preko 60%, najvišji odstotek je 78% (pri neki čisto novi družbi, ki še ni utegnula raztegniti svojo kreditno podlago). Ker so pa (prave, ne amortizacijske) rezerve le pičle in znašajo pri štirih družbah, ki sploh (!) razpolagajo z njimi, le skupno vsoto 1 milijon 26.097, torej ca 6% skupne glavnice, tvorijo v glavnem lastni kapital le deleži družabnikov (15.837.500 Din). Mimogrede povedano, od 18 največjih d. z. o. z. jih 14 sploh nima še pare rezerv prigrisodanih; pri ostalih znašajo 34%, eni 130%, pri drugi 3%, pri tretji 34%, pri četrti pa daleč preko 100 odstotkov glavnice in še ta visoki odstotek je razlagati z razmeroma nizko glavnico, katero izkazuje to sicer veliko podjetje.

Za tekoče obratovanje so seveda imenovane glavnice le sekundarnega pomena, kajti one so uporabljene pretežno za investicije. Razmerja le-teh k lastnemu kapitalu ne moremo označiti dobrim, pri 13 naših družb presegaajo investicije namreč daleko 100% lastnih sredstev, pri treh segajo preko 50%, le pri dveh, ki pa po svojem ustroju in predmetu poslovanja sploh ne rabita skoraj več investicij nego pisarniško upravo, je razmerje ugodno, toda vsled imenovane okolnosti za presojo položaja brezpredmetno.

Večini slučajev torej glavnica kljub vsem že izvedenim odpisom prejšnjih let ne krije investicij in so se te celo morale nabaviti, kakor izgleda iz posojil. Sicer je pa pri nas šibkost glavnice podlage itak karakterističen znak ne le družb z o. z., temveč v pretežni večini slučajev tudi delniških družb. Dočim je v bivši Avstriji povprečna višina deležne glavnice pri družbah z o. z. znašala 250.000 (zlatih) kron, znaša povprečna višina deležne glavnice naših osemnajstih družb le okoli 900.000 Din, namesto vsaj 3.750.000 Din, da bi se razmere v tem oziru izravnale vsaj po kupni moči vplačanih glavnice. V času, ko je nastala večina naših družb, v letih 1920 do 1923, je reprezentirala ta glavnica še manjšo vrednost. Po valorizacijskih načelih bi danes deležna glavnica morala znašati pri vsaki d. z. o. z. najmanj 300.000 Din; v 95% slučajev pa znaša veliko manj.

Celokupni obratni kapital naših družb znaša, ako predpostavljamo vsaj približno pravilno cenitev zalog in terjatev, koncem l. 1925 vsoto 53.500.353 Din, t. j. ca 40% vseh aktiv in ta kapital pride za rentabiliteto družbe v poštev le, kolikor nese še kak presežek, ki ostane po odbitku obrestne službe, rezijske, plač in davčnih prispevkov, t. j. večinoma sploh ne. Da okrajšamo pregled, si oglejmo strukturo celokupne vsote aktiv; one obstoje iz:

	Din	%
1. investicij	80.545.467	60.—
2. zalog	23.215.866	17.—
3. gotovine	369.166	0.26
4. dolžnikov in naložb	28.853.033	22.—
5. konzorcijalnih udeležb	406.038	0.28
6. vrednostnih papirjev	400.510	0.27
7. drugih aktiv	255.734	0.19

Skupaj . . . 134.045.820 100.—

Potemtakem znašajo zaloge finalnih izdelkov in surovin skoraj 44%, dolžniki in naložbe pa 54% obratnega kapitala v celotni vsoti 53.500.353 Din, na vsa druga obratna dobroimetja odpade le borih 2%. V bilanci ločijo blagovne dolžnike od bančnih imetij le nekatere družbe, vendar pa odpade na naložbe le neznatna vsota (625.666 Din) in te naložbe po vseh znakah sodeč tudi pri ostalih ne morejo biti posebne pažnje vredne in utegnejo znašati kvečjemu 2.000.000 Din. Kakšne kakovosti so terjate pri odjemalcih, koliko so iztirjive in likvidne, se iz bilanc ne more posneti. Odpisov na dubiozah ni videti skoraj da nič, medtem ko utegne v blagovnih zalogah spričo obče trgovske krize biti dokaj blaga, ki ob padajoči tendenci osnovne razine ne reprezentira več bilančne vrednosti, tako da obstoji opasnost nadaljnjih izgub iz tega vira. Kar se

da iz bilanc pozitivno posneti, je da ostoje zaloge po pretežni večini iz finalnih izdelkov in le z manjšim delom iz surovin. Nadalje smo vajeni videti, da se postavki dolžnikov in upnikov številčno krijeta vsaj do enotretjinske difference; v našem slučaju pa znaša račun upnikov 4-krat toliko, kakor račun dolžnikov. Likvidnost naših družb torej ne dosega v splošnem minimalne meje.

Naša izvajanja se vlečejo, pospešimo s koncem in priobčimo brez mnogo besedi še povprečni razdelnik izdatkov: po njem odpade:

1. na obresti in provizije	45.—%
2. na davke	6.30%
3. na socialno zavarovanje	2.70%
4. na poštne stroške (znamke itd.)	1.—%
5. na pisarniške potrebščine	1.20%
6. na potnine	2.30%
7. na kurjavo in razsvetljavo	2.10%
8. na odpise	12.—%
9. na plače uradnikov	13.—%
10. na najemnine	1.30%
11. na pravna zastopstva	1.20%
12. na razne druge izdatke	11.90%

Glede davčnih bremen spadajo pri nas družbe z o. z. k privilegovanim družbam ne le po predpisu zakona, temveč tudi in zlasti vsled tega, ker so pasivne po navedi takoj izpočetka ter plačujejo le eno tasočinko deležne glavnice s pribitki in dokladami; izkazovati velike izgube samo vsled davkov bi se jim spričo ugodnosti zares ne izplačalo; koliko je pa moda na pasivnosti krivo odtegotvanje dobička med letom, spada v skrivnostni svet zasebnih tajnosti. Odpisi se nanašajo pretežno na investicije. Razen pri oni družbi, ki datira iz predvojne dobe, ni sklepati na tihe rezerve; vse je ocenjeno po vojni, v času inflacije.

Narobe in napačno bi bilo, zaradi neugodne slike sedanjega stanja se udajati pesimizmu; slovensko gospodarstvo je preneslo že dosti večje težave. Le nekaj več modernih metod bi po našem mnenju bilo treba ne le v poslovanju samem, temveč tudi ob ustanavljanju; saj k inventarju pridobitne organizacije, kakor je družba z o. z., ne spada le dobra volja, kredit, pripadnost in magari ženialnost, temveč tudi danim razmeram in specialni vrsti pridobitnega predmeta odgovarjajoča minimal. mera lastne materialne substance in vse one mnogovrstne stvari, ki v industriji in trgovini tvorijo skupino impoderabilij; čisto podobno, kakor v politiki. Te pa je treba še le vstvariti, ako ob ustanavljanju ni mogoče prevzeti že obstoječih.

Poučnejši bi bil kajpak statistični pregled vse razvojne dobe izza prevrata; toda to bi šlo daleč preko mej časopisnega članka.

V ponedeljek, dne 20. t. m. ob 8. uri v veliki dvorani hotela »UNION« VELIKI KONCERT Glasbene Matice.

Na sporedu je Borodin, Stravinski, Honegger in Glinka. — Dirigenta E. Adamič in L. M. Škerjanc.

IZIDOR CANKAR: UVOD V UMEV- NJE LIKOVNE UMETNOSTI.

To navodilo za razumevanje likovne umetnosti, katero je izdala in založila Narodna galerija, obsega 224 strani teksta in 48 slik; knjiga je tiskana na finem papirju in tipografsko zelo skrbno opremljena. Dobi se broš. za 62 Din, v celo platno veza za 72 Din v komisijski zalogi Nove založbe v Ljubljani in po knjigar-nah. Člani Narodne galerije naj jo narode naravnost pri društvu za znižano ceno (52 Din ozir. 60 Din).

»SOCIALNA MISEL«

Izšla je tetošnja 12. številka mesečnika za politično kulturno, socialno in gospodarsko življenje »Socialna misel«. Vseibna je sledeča: Članki in razprave: Korošec A.: Kriza parlamentarizma. — Lilleg M.: O francoskem sindikalizmu. — Radešček Fr.: Ideje in smeri na delu za zedinjenje. — Erjavec Fr.: Pregled zgodovine socialističnega gibanja med Slovenci. — Pregled: Politični pregled: Zunanji politični dogodki. (Fr. S.) — Notranjopolitični razvoj. (Fr. S.) — Kulturni pregled: Vpliv judovstva na »sodobno vodilno časopisje. (J. Filipič.) — Plamja. — Literatura. — Socialni pregled: Deset let evropskega »socializma. (Dr. Čampa.) — Stalin, Problemi leninizma. (Fr. Aleš.) — Literatura. — Gospodarski pregled: Industrija in banke.

Dnevne vesti.

Božična številka „NARO-DNEGA DNEVNIKA“ izide v petek dopoldne v povečani in pomnoženi izdaji.

Ker izide prihodnja številka šele v ponedeljek, bo božična številka zlasti uspešna za inseriranje.

Zato inserirajte v božično številko.

— **Zakon o merah in dragocenih kovinah.** V ministru trgovine in industrije so izdelani trije novi zakonski načrti: zakonski načrt o merah, nadzorstvu nad merami in uporabi mer v javnem prometu; zakonski načrt o centralni upravi mer in dragocenih kovin, o kontrolah mer in dragocenih kovin in o kontroli sodov ter zakonski načrt o kontroliranju čistinske stopnje izdelkov iz zlata, srebra in platine.

— **Železniški promet z Avstrijo.** Začetkom prihodnjega meseca se skliče konferenca naših in avstrijskih delegatov, ki bo pretresala važna prometno- in carinsko-administrativna vprašanja.

— **Mednarodni poljedelski sejem v Lvovu.** Prihodnji mesec se priredi v Lvovu velik mednarodni poljedelski sejem, združen z razstavo vsakovrstnega semena. Sejem, ki bo trajal od 14. do 16. januarja, obišče tudi večje število agrarcev iz naše države.

— **Razpisana mesta.** Pri deželnem sodišču v Ljubljani se odda mesto pisarniškega ravnatelja v 2. skupini II. kategorije, pri okrajnem sodišču v Slovenski Bistrici pa mesto pisarniškega uradnika v 3. skupini II. kategorije. Istotako se oddajo vsa druga mesta, ki bi se izpraznila zaradi razpisa ali pa tekom razpisa.

— **Izpremembe v državni službi.** Za docenta na bogoslovni fakulteti v Ljubljani je imenovan dr. Josip Turk, za docenta na tehnični fakulteti v Ljubljani pa Josip Horvat. — Za stalno strokovno učiteljico na osrednjem zavodu za žensko obrt v Ljubljani je imenovana Fani Mohorič, začasna učiteljica istotam. — Upokojeni so: načelnik pri velikem županu ljubljanske oblasti Janko Kremenšek, dvorni svet. Ivan Tekavčič, višji ravnatelj Matija Zamida, ravnatelj Franc Zbašnik, vladni svetnik Fran Lazič, višji ravnatelj pomožnih uradov Fran Juvanc, vsi pri velikem županu ljubljanske oblasti, srezki tajnik pri srezkem poglavarstvu v Novem mestu Anton Sproc ter srezki tajnik pri srezkem poglavarstvu v Prevaljah Fran Robar.

— **Iz srednješolske službe.** Kustos državnega muzeja v Ljubljani dr. Fr. Kos je imenovan za profesorja na moškem učiteljskem v Ljubljani, obenem pa pridelen v službovanje državnemu muzeju v Ljubljani.

— **Dva nova inženjerja.** Na tehnični visoki šoli na Dunaju sta napravila inženjski izpit Riko Rant in Zoran Tavčar, oba iz Ljubljane.

— **Promocija.** V sredo bo promoviran na zagrebški univerzi za doktorja medicine cand. med. Ivo Bajželj iz Šiške.

— **Okrožni agrarni urad v Mariboru** se je preselil iz dosedanjih prostorov iz Koroške ceste št. 19 v Strossmayerjevo ulico št. 6.

— **Za Jugoslovensko Matico.** Združena kulturna in humana društva v Rogaški Slatini in okolici so priredila dne 21. novembra zbirko na korist preganjanih primorskih rojakov ter nabrala skupno Din 2137.— K tej zbirki so društva sama prispevala: »Sokol«, Rogaška Slatina 200 Din, »Orjuna«, Rogaška Slatina-okolica 200 Din, Čitalnica, Rogaška Slatina 100 Din, Pevsko društvo »Sloga« 100 Din, Gasilno društvo 100 Din. Odvetoška pisarna g. dr. Klepa in dr. Knaflič je poslala Jugoslovenski Matici iz neke poravnave 400 Din. Vsem darovalcem iskrena hvala!

— **Bojkot trgovin in zabavališč na Reki.** Povodom znanih incidentov, ki so nastali na Reki vsled tega, ker nosijo naši tamkajšnji srednješolci pri nas predpisane čepice, so sklenili naši sušaški srednješolci, da bodo v znak protesta zoper italijanske provokacije odšle bojkotirali reške trgovine, zabavišča in vse javne prireditve. Srednješolska mladina je objavila apel na mešan-

stvo, v katerem ga poziva, da naj se njemu sklepu spontano pridruži.

— **Gladovna stavka invalidov.** Invalidi v sanatoriju Brestovcu pri Zagrebu so pričeli v sredo zvečer z gladovno stavko. Povod temu je dejstvo, da jim ministru za socialno politiko kljub vsem predstavkam še do sedaj ni nakazalo zneskov na obleko in obutev. Invalidi pravijo, da bodo izvajali stavko toliko časa, dokler ne dobe obleke in obutve.

— **Najlepše jugoslovensko dekle.** Filmska družba Finaneta išče najlepšo jugoslovensko dekle za službo pri filmu. Družba je razpisala natečaj. Dobila je na tisoče slik. Nato se je vršila predtekma, na kateri so bile zbrane 2 Beograđanke, 3 Zagrebčanke in Ljubljankica Ida Kravanja. Te dni se je vršila izbira najlepših treh od navedenih. Izbrane so bile: Kot prva Štefica Vidačić iz Zagreba, kot druga Nada Pogačnik iz Gorice, kot tretja pa Danica Zivanović iz Beograda. Ljubljankica Ida Kravanja ni prišla pred jury. Končna odločitev pade v Berlinu, kjer bo izbrana za službo pri filmu najlepša od sedanjih treh konkurentkin.

— **Nagrade na glave razbojnikov.** Spričo množičnih se roparskih napadov in tatvin v severni Dalmaciji, ki jih ima večinoma na vesti razbojniška tolpa Spasoja Veselinovića iz Zelengrada, so razpisale oblasti nagrado 20.000 Din za onega, ki prime ali pa pripomore do tega, da se prime kak član imenovane tolpe.

— **Japonski cesar še živi.** Ker je stanje japonskega cesarja zelo opasno, se je razširila govorica, da je umrl. V soboto pa je bil izdan v Tokiu sledeči uradni komunikat: Njegovo Veličanstvo leži v angoniji. Srce utripa vedno slabše, dihanje je zelo slabo, vnetje pljuč vedno bolj napreduje. Več Japoncev je izvršilo iz žalosti radi bližnje smrti mikada samomor. Skoraj vsa zabavišča so zatvorjena, svetišča so polna ljudi, ki molijo za mikadovo ozdravljenje.

V ponedeljek, dne 20. t. m. ob 8. uri v veliki dvorani hotela »Union«

VELIKI KONCERT GLASBENE MATICE.

Na sporedu je Borodin, Stravinski, Honegger in Glinka. — Dirigirata E. Adamič in L. M. Škerjanc.

— **Misteriozni požigi na Gorenjskem** trajajo dalje. Ta teden je gorelo v Naklem, v Senčurju pri Kranju, v Predosljah pri Kranju in v Št. Vidu pri Ljubljani. Podeželsko prebivalstvo je vsled tega naravno zelo razburjeno. Kranjsko gasilno društvo je sklenilo, da postavi vsako noč v mestu in zunaj mesta stražo.

— **Ponesrečen parnik.** Iz Kopenhagena poročajo: Norveški parnik »Balholm« je presenetil v bližini islandske obale snežni metež, ki ga je spremljal orkanu podoben vihar. Parnik se je potopil. 20 mož posadke je utonilo.

— **Malverzacije pri materialnem skladišču državne železnice v Mariboru.** Ljubljanska direkcija državnih železnic je prišla na sled velikim poneverbam pri materialnem skladišču državne železnice v Mariboru. Doslej je ugotovljen primanjkljaj 622.000 Din. V zvezi s to afero so bili aretirani načelnik navedenega skladišča Franc Jarh in trije drugi uradniki.

— **Natečaj za tri drame.** Vidovičev prosvetni etični pokret v Sarajevu razpisuje natečaj za tri drame. Snov mora biti zajeta iz sodobnih prilik, prilike osvetljene z višjega etičnega gledišča. Drama naj ima najmanj tri, največ pa pet aktov. Nagrade znašajo: I. 10.000 dinarjev, II. 5000, tretja 3000. Konkurira lahko vsak naš pisatelj. Jury bo sestavljena iz najboljših dramskih kritikov iz vse države. Natečaj traja do 1. julija 1927. Rezultat bo objavljen do 15. avgusta 1927. Natančnejše informacije daje vodstvo Vidovičevega pokreta, Sarajevo, Kralja Aleksandra ulica št. 113.

— **Božična darila našim gospodinjam!** Najpripravnije in nadvse praktično božično in zlasti novoletno darilo za naše gospodinje je »Gospodinski koledar« Jugoslovenske Matice, ki obsega poleg

Radio potreščine

v največji izbiri ima stalno v zalogi

FRANC BAR, Ljubljana

Cankarjevo nabrežje štev. 5.
Telefon štev. 407.

Cene znatno znižane.

Zahtevajte novo izišle cenike.

raznih poučnih člankov in navodil za domače gospodinjstvo tudi mnogo novih kuhinjskih receptov. Cena Din 20.—, za člane Din 15.—.

— **Pri nakupu oblek za Božič in Novo leto** dajemo znaten popust, na kar slavno občinstvo najljubšeje opozarjamo. — Jos. Rojina, Ljubljana, Aleksandrova 3.

Ljubljana.

1— **Uničenje obrabljenih novčanic.** Te dni je bilo v poslopiju finančne delegacije komisijonelno sežganih za 4.506.750 Din obrabljenih oziroma za promet nesposobnih novčanic po 1 Din, 50 in 25 par.

— **Tolovaj Klemen** se klati še vedno po ljubljanski okolici. Te dni so ga videli, kot pripovedujejo v Složicah pri Ježici, kjer je hotel prenočevati na nekem kozolcu. Mesto, da bi bili lopova prijeli, so ga odgnali, nakar je zbežal čimnajteje so ga nesle noge. Ljubljanska policija domneva, da prihaja od časa do časa tudi v Ljubljano, kjer se skriva pri znanilih.

— **Dravsko kolo jahača i vozača,** za čegar pokrovitelja je Nj. Vel. Kralj Aleksander blagovolil odrediti svojega prvorojenca, prestolonaslednika Petra, je kakor znano, ustanovljeno tega leta i v Ljubljani. Društvo se razvija pod najpovoljnejšimi izglede na lep procvit in uspeh, četudi se zaradi zakasnele ustanovitve in takorekoč že prošle dirkalne sezone, ni moglo takoj prve jeseni pokazati s kako večjo prireditvijo pred široo javnostjo. Zato pa so zdaj izvršene vse predpriprave in položeni temelji za intenzivno zimsko delo. V posebni šoli jahanja bodo člani društva imeli priliko, da se spopolnijo v jahanju pod vodstvom iskusnega učitelja, na kar posebno opozarjamo vse tiste, ki se zanimajo za ta lepi in plemeniti šport. Šola jahanja začne 1. januarja 1927. leta. Razen tega si je odbor stavil v dolžnost, da za vse, ki se zanimajo za konjski šport, prireja strokovna predavanja; za svoje člane in njihove robine bo prirejal interne jahalne konkurence, karusel, skupne izlete na konju, lovsko jahanje, plesno zabavo itd. Z ureditvijo dirkališča se začne takoj na spomlad prihodnjega leta in se nam za prihodnje leto obetajo lepe dirke, galopne in kasačke. G. minister vojke in mornarice nakazal je upravi prireditelja potrebna denarna sredstva, posebno odkar se dnevno javljajo novi člani in članice in je zanimanje za ta viteški in plemeniti šport čimdalje večje. Upis v članstvo se vrši pri društvenem blagajniku g. A. Knezu, Gosposvetska cesta št. 1 in tajniku potporučniku Okornu pri 16. artilerijskem polku.

Obleke lastnega izdelka

Vam nudi najceneje
JOS. ROJINA, Ljubljana
Aleksandrova c. 3.

Občni zbor SK Ilirije.

V sredo 15. t. m. se je vršil v kolo-dvorski restavraciji redni občni zbor SK Ilirije. Predsednik dr. Berce je po končanem otvoritvenem nagovoru predal besedo tajniku Devu, ki je v jedrnatih besedah očitel delovanje kluba v poslovnem letu. Iz njegovih izjavanj je razvidno, da je SK Ilirija po svojih uspehih, delavnosti in vsestranosti ne samo prvi klub v Sloveniji, ampak tudi eden prvih v državi. Klub ima na razpolago izvrstno urejene sportne prostore, ki so kvalitativno na prvem mestu v državi. Dokaz temu je, da se je vršila finalna tekma za kraljevi pokal na igrišču Ilirije. Klub šteje 842 članov. Redno članstvo se je udeleževalo v sedmih sekcijah, ki so imele skupno 130 prireditev. Člani in članice Ilirije so si priborili štiri državna prvenstva: v drsanju, smučanju, lahki atletiki in vodnih skokih. Poleg tega ima klub več prvenstev Slovenije, kakor v nogometnem prvenstvenem tekmovalju, pokalnih tekmah LNP kazeni, tenisu in več poedinih prvakov v lahki atletiki. V tekočem letu se je vršila proslava 15-letnice, ki je predložila javnosti kolikor mogoče nazorno sadove 15-letnega dela za procvit slovenskega in jugoslovanskega sporta. Centralnemu odboru je uspelo strniti v ta namen skoro vse razpoložljive sile SK Ilirije; tudi javnost, časopisje in oblast so šle v vsakem oziru na roko in je bila na ta način mogoče, da je končala proslava z velikanskim moralnim uspehom. Na proslavi so sodelovali poleg domačih tudi vodeči klubi v državi in inozemski atletiki, kar je dalo prireditvi mednarodno značaj. Odbor amatra gotovo z upravičenostjo proslavo 15-letnice za doslej najlepšo manifestacijo sportne misli v Sloveniji.

Nogometna sekcija (načelnik Betetto) šteje 98 članov in je imela 71 tekem, v katerih je dosegla impozanten score golov 405:118. Poleg prvenstva in podsaveznega pokala, si je I. moštvo priborilo pokal Ljubljane in Gosposvetski pokal. V tekočem letu so nastopili za belo-zelene barve 200-tič: Beltram, Oman, Gabe in Lado Zupančič; 100-tič pa Pogačar, Miklavčič in dr. Tavčar. Sekcija je dala 10 igrancev v reprezentanco LNP.

Lahkoatletična sekcija (načelnik prof. Čop) šteje 100 članov in je napredovala v organizatoričnem in tehničnem oziru, kar je največja zasluga gg. Gnidovca in Oblaka. Sekcija ima izvrsten material, ki stalno napreduje pod dobrim tehničnim vodstvom ter ima poleg 5 slovenskih tudi 1 državni rekord. V svojih vrstah ima atlete, ki spadajo med jugoslovansko elito, tako: Gaberšek, Zupan, Gregorka, Štepišnik, Režek B., Režek M., Orehek in Omerza. Sekcija si je pa vzgojila tudi dober naraščaj, tako, da se ni treba bati bodočnosti.

Damska sekcija (načelnik dr. Mayer) ima 30 članic. Doseženi uspehi so nad

Enrilo

Splošno priljubljen

kavni nadomestek,
okusen i cenen.

Dobiva se v vseh
dobro asortiranih
kolonialnih trgovinah.

vse zadovoljivi. Članice so si priborile prvenstvo Slovenije v hazeni in državno prvenstvo v lahki atletiki. Hazenašice so nastopile v 31. javnih tekmah, od teh 7 izven Ljubljane in dosegle skupen score 211 : 128. Za reprezentančne podsavezne prireditve je dala sekcija 9 članic na razpolago. Izšla je kot zmagovalka jubilejnega turnirja Atene in si priborila velike zasluge v propagandnem oziru s tekmami v Celju in Rogaske Slatini. V lahki atletiki je velepomemben nastop atletinjin na mednarodnem meetingu v Celovcu, kjer so v borbi z dunajskimi atletinjami, priborila vsa prva mesta in dosegle v treh disciplinah boljši rezultat, ko obstoječi jugorekord. Ilirijanke imajo več državnih rekordov: v krogli 5 in 3.628 kg, stafeti 4 × 60 in neoficielni v teku 100 m, skoku v vis, disk 1.5 kg in skoku v dalj z mesta. Kvaliteta atletinjin se približuje mednarodni višini (Bernikova, Tratnikova, Špornova in sestrji Jermolovi).

Smuškosaška sekcija (načelnik Vrančič) ima 103 članov. Vzgojila si je izvrstno smuško tekmovalno vrsto, ki si je priborila državno prvenstvo, in sicer vsa tri prva mesta (Joško Janša, ing. Janko Janša, H. Sircelj). Milči Bloudkova je zasedla II. mesto v tekmi dam. Iz 50 km tkme Skale je izšel kot zmagovalac Joško Janša, pri vojaški tekmi je zasedel I. mesto Ilirijan podp. Cvetkovič. Joško Janša in M. Bloudkova sta bila od saveza odposlana k mednarodnim tekmam v Zakopane, ki so pa bile vsled slabega vremena odpovedane. J. Janša se je udeležil tekme za prvenstvo Tatve in dosegel v drugi kategoriji II. mesto.

Drsala sekcija (načelnik Jerman) je imela jako slabo zimo. SK Ilirija je edini klub, ki goji umetno drsanje. V časopisih javljeni brezplačni pouk v umetnem drsanju pod vodstvom bivšega svetovnega mojstra dr. Fuchsa se ni mogel izvesti ker ni bilo ledu. Bilo je vse skupaj 30 drsalnih dni. Vršila se je samo jubilejna prireditev, kjer so izšli kot zmagovalci ing. Bloudek, Betetto, Urbančič H. in Avčin. Članov 35.

Tenis sekcija (načelnik puk. Bleiweis) šteje 98 članov. Častno je bil klub zastopan na prvenstvu Slovenije, kjer so postali prvaki: Bleiweis Miron, Florjančič Frida in Kmet. Sekcija je priredila jubilejni in klubski turnir. (Poročilo je dal namesto načelnika tajnik Deu).

Plavalna sekcija (nač. dr. Kandare) je imela jako neugodno kopalno sezono. Prostor za trening je dal na razpolago LSK, za kar mu izreka odbor zahvalo. Plavalne tekme so bile vse odpovedane vsled mrzle vode. Pomemben je uspeh Kordeliča, ki je dosegel na Dunaju v mednarodnem plavalnem meetingu v vodnih skokih II. in III. mesto. Ponovno je tudi dosegel državno prvenstva v skokih iz 5 m deske.

Izbrpno blagajniško poročilo je podal blagajnik Rabič.

Poročilo gospodarja Rotarja navaja, da se je klubov inventar znatno povečal, isto tako tudi njega vrednost. SK Ilirija je s smuško skakalnico v Šiški pridobil novo sportno napravo. Najvažnejši klubov inventar so: garderoba in tribuna na nogometnem prostoru (Din 62.000), tenis prostor in garderoba (Din 16.000).

V imenu revizorjev poda poročilo g. Deu. Revizorji so našli blagajno v redu in predlagajo absolutorij, ki se sprejme soglasno. Istotako se soglasno izreka odstopajočemu odboru absolutorij.

Pri volitvah se soglasno sprejme predlog g. Zupana, da se voli z vslikom in je bil soglasno izvoljen sledeči odbor.

Predsednik dr. Berce; I. podpredsednik dr. Senekovič; II. podpredsednik Jerman; I. tajnik J. Deu; II. tajnik M. Sircelj; I. blagajnik V. Kosec; II. blagajnik I. Baltezar; gospodar A. Rotar; arhivar I. Komar; zapisnikar P. Zrizaj. Odborniki: ing. S. Bloudek, dr. M. Majcen, gen. štab. podpuk. Lokar, V. Vodišek, A. Gnidovec, F. Jerala, I. Zupančič. Načelniki sekcij: nogomet: Betetto; lahkoatletika: prof. Čop; damska: dr. Mayer; smuška: I. Tavčar; drsalna: R. Sark; tenis: puk. Bleiweis. Revizorji: E. Bežek, K. Pogorelec, J. Černe; plavalna: dr. Kandare. Razsodišče: prim. dr. I. Jenko, dr. J. Demšar, dr. J. Pretnar, dr. Al. Praunseis, Zd. Valašek.

Pri slučajnosti je bil soglasno sprejet predlog zvišati članarino dijakov in narasčaja na Din 3.— mesečno. Nadalje se je sklenilo, da se od strani obnega zbira izreče zahvala bivšemu trenerju Zanklu in igraču Hermanu.

SK Jadran : ASK Primorje — 0 : 7 (0 : 1). Jadran nastopi v 1. polovici samo z 10 igralci, od teh 3 rezerve; tudi Primorje ni nastopilo s kompletnim 1. moštvom. V prvi polovici nudi Jadran Primorju trd odpor in je bil že precej enakovreden nasprotnik. V drugi polovici pa Jadran v glavnem vsled izstopa enega svojih najboljših igralcev (igra samo z devetimi) popolnoma odpove in se potegne povečini v obrambo; toda, to mu nič ne pomaga, goali frče eden za drugim v mrežo; eden izmed goalov šestnajstmetrovka. Tekmo je sodil dobro g. Držaj. Publike ca 200.

Politične vesti

— **St. Radić za hitro rešitev krize.** Novinarjem je St. Radić po sestanku s svojimi strankarskimi tovariši izjavil med drugim tole: »Čuvajmo našo državo! Naša država ne more ostati 14 dni brez uprave. Sedaj se vidi, da vsi naši prijatelji in politiki ne vedo, da je postala država po svetovni vojni v polnem pomenu besede zajednica v gospodarskem zmislu, da je čas denar, da je delo denar in da je tudi sloga denar. Vidite pa, da se na to ne misli. — Preje smo imeli enega Pašića, a sedaj imamo 130 Pašićev. Sedaj bo kriza trajala 130 let.« — Skoraj bo res tako, da ni St. Radić niti preveč pretiraval.

— **Moskovska »Pravda« o Mussolinijevi politiki.** V moskovski »Pravdi« je povodom italijansko-albanskega pakta izšel velik članek pod naslovom »Grožnja miru«. »Pogodba o prijateljstvu in obrambi,« pravi članek, »ni nič drugega kakor dejanski protektorat Italije nad Albanijo. Pošiljatev vojne misije v Tirano in možnost izkrcanja italijanskih čet v Valoni definitivno odgrinja zaveso »prijateljstva in obrambe« italijansko-albanskega pakta. V imperijalistični borbi z Italijo za bazen Jadranskega morja in za hegemo-

nijo nad Albanijo je Jugoslavija prisiljena, da se umika korak za korakom. Albanske finance, trgovina, administracija, armada, vse to je faktično že v italijanskih rokah. Toda kljub temu je bil Mussolini prisiljen, čeprav so pozicije Jugoslavije, ki jo na Balkanu podpira Francija, že tako oslabiljene, da izvede poprej velike priprave, predno odkrito osnuje italijanski protektorat nad Albanijo. Te Mussolinijeve priprave so izražene v izolaciji Jugoslavije na Balkanu, ki je zaključena z italijansko-rumunsko pogodbo in z vstopom Bolgarije v tesne zveze z Italijo. S pomočjo Anglije je Mussolini pripravil vse, da »pokroviteljica« Jugoslavije Francija v trenutku »skoka na Valono« ne bo zmožna, da izvede resno protiakcijo. Motreč s tega vidika italijansko-nemška pogajanja, dobivajo spopadi na italijansko-francoski meji in koncentriranje velikih oddelkov italijanske vojske na isti meji povsem drugi pomen.« — V drugem delu članka govori »Pravda« o politiki Italije napram Turčiji in omenja članek, ki se je pojavil v nemškem časopisu, v katerem se govori o možnosti »svoje na spomlad« na Balkanu, kjer bi Italija s pomočjo Bolgarije in Grčije napravila afront proti Turčiji.

— **Padeč nemške vlade.** Socialno demokratska nezaupnica vladi kancelarja Marxa je bila od parlamenta sprejeta z 249 prot 171 glasovom. Sprejeta je bila, ker so za njo glasovali tudi nemški nacionalci. Ti so bili sicer pripravljeni glasovati za vlado, toda le pod pogojem, da se izrečejo vladne stranke za vlado meščanskega bloka, v kateri bi bili zastopani tudi nemški nacionalci. To zahtevo pa je Marx odločno odklonil in je zato prejel nezaupnico. Vlada Marxa je nato podala demisijo, ki jo je Hindenburg sprejel ter obenem poveril vlado, da vodi vladne posle do imenovanja nove vlade. Prevladuje mnenje, da bo sedanja kriza dolgo trajala in da ne pride do sestave nove vlade pred božičnimi prazniki. Situacija je namreč zelo težka. Sigurno večino bi imela vlada meščanskega bloka, ki pa je vsled odpora centra in demokratov nemogoča. Vlada široke koalicije, v kateri bi vodili socialni demokrati, pa je še nemogoča vsled odpora ljudske stranke. Vlada weimarske koalicije, ki bi jo tvorili socialni demokrati, centum in demokrati, pa bi bila preslabotna, da bi mogla vzdržati pritisk desničarjev. Zato ni izključeno, da pride do razpusta parlamenta in razpisa volitev, ki bi se vršile v znaku za ali proti sedanjemu stanju v državni brambi. — Splošno mislijo, da bo novo vlado sestavil zopet član centra, na vsak način pa bi ostal zunanji minister Stresemann. Sicer pa mnogo govore tudi o Stresemannovem kabinetu in je tudi sigurno, da bi bil Stresemann od vseh strank najboljši sprejet. Ker pa je zdravstveno stanje Stresemannovo slabo, najbrže ne pride do Stresemannove vlade.

— **Fašistovski prevrat v Kovnu.** Litva je ravno hotela praznovati šestletnico svojega predsednika Griniusa, ko so v jake vdrl v stanovanje predsednika, objavili njegovo aretacijo ter takoj nato aretirali tudi vse ministre. Grinius je interniran v svoji palači, dočim so vsi ministri prepeljani v zapor. Za predsednika

republike je od pučistov imenovan Smetona, bivši predsednik Litve, ki je svoje mesto že nastopil. Državni udar so izvršili fašisti s pomočjo vojske in inteligence. Vodja državnega udara je bil fašistovski major Plehavičius, ki je bil izklican za diktatorja. Za mestnega komandanta v Kovnu pa je bil imenovan polkovnik Glavachis, ki so ga morali šele osvoboditi iz ječe, v katero je prišel par dni pred preobratom vsled veherentnih napadov na vlado. Litovski sejm je imel sejo, ki je trajala pozno v noč. Nakrat pa je vdrl v dvorano oficir z nekaterimi vojniki in izjavil, da je v imenu armade, ki se je polastila vse državne moči, sejm razpuščen, predsedstvo parlamenta pa aretirano. Istočasno so vojaški oddelki brez boja zasedli vsa uradna poslopja. Fašisti pravijo, da so izvršili udar vsled tega, ker je litovska vlada hotela podpisati prijateljsko pogodbo s sovjeti. Predvsem pa vsled tega, ker so boljševiki pripravljali državni udar. Oni so samo boljševike prehiteli. — Nova vlada poroča, da je bil izvršen udar brez vsakega odpora. Z druge strani pa se poroča, da to ne odgovarja resnici, ker so nekateri polki ostali vladi zvesti in se sedaj utrjujejo pred Kovnom. Njim so se pridružili tudi delavci, ki so v protest proti fašistovskemu udaru proglasili generalni štrajk. Če bi se te vesti uresničile, potem bi mogla na Litovskem nastati državljanska vojna. — Poljska vlada je poslala na litovsko mejo več polkov, ker hočejo litovski fašisti zasesti Vilno, ki jo je leta 1920 odtrgal Litvi general Żeligowski. Tudi Litovci so poslali na poljsko mejo vojaške čete. Ni izključeno, da pride vsled fašistovskega udara do mednarodnih zapletljajev.

Generalna vaja za današnji simfonični koncert Orkestralnega društva Glasbene Maticice se je vršila včeraj dopoldne. Gg. dirigenta Škerjanc in Adamič sta sestavila zanimiv spored, ki sta ga vestno in temeljito naštudirala, tako da je izvajanje ostavilo močan vtis. Pomnožen orkester šteje okoli 60 godbenikov (12 I. violin, 10 II. violin, 6 viol, 6 čelov, 4 kontrabase, 2 flauti, 2 oboi, 2 klarineta, 4 rogov, angleški rog, 2 trompeti, 3 pozavne, bas tuba, harfa in tolkala). V razvoju in napredku agilnega Orkestralnega društva bo današnji koncert pomenil važen moment, ki naj ga naša glasboljubna publika ne prezre. Napolnimo unionsko dvorano do zadnjega prostora, da damo priznanje požrtvovalnim članom Orkestralnega društva, njihovim dirigentom in vsem sodelujočim! — c.

KRATKE VESTI.

Pri pogajanjih za vstop Slovakov v vlado so nastale nove težkoče in so Slovaki na zadnji seji senata glasovali proti vladi.

V južni Portugalski je izbruhnila vojaška vstaja.

Konzorcij finančnikov hoče spremeniti slavno cerkev Sv. Sofije v Carigradu v veliko plesno dvorano.

Opozicija na Madjarskem je dobila dosedaj samo 29 mandatov. Zmaga Bethlenova je popolna, ampak tudi dokaz o sleparskih in terorističnih volitvah je popoln.

Ch. Lucieto:

Spomini francoskega vojnega detektiva.

Tu so mi predložili razna poročila civilnih in vojaških oblasti, iz katerih sem razvidel, da so se v okolici dotičnega mesta gibale sumljive osebe, ki morda ravno niso bili špijoni, toda so razširjali vesti, katere bi bile lahko vznemirjale prebivalstvo.

Pa še nekaj čudnega: tam, kjer so se najavljali ti ljudje, v N... S... N... in v L..., so bili nastali požari, kojih vzrok določiti je bilo nemogoče.

Treba je bilo zadevo preiskati. Preiskovanje se je že vršilo in prosili so me, naj mu prisostvujem. Ni mi preostalo drugega, kakor da ubogam.

Pustil sem si dati prepise vseh dotičnih poročil in vrnil sem se domov, da se odpočijem, ter jih polagoma preštudiram.

Večina teh poročil je samo vsebovala vesti, ki so jih trosili dotični ljudje po okolici. Vsa poročila, ali skoraj vsa, pa so molčala o vzrokih požarov.

Samo tri poročila so vsebovala podatke, ki bi mogli služiti za nadaljno preiskovanje, če bi se po verifikaciji izkazala za resnična.

Prvo teh poročil je vsebovalo sledeči stavek:

»Četrt ure pozneje, ko so se avtomobilisti odpeljali, je izbruhnil brez vidnega vzroka požar sredi kupa bombaževih zavojev, ki so ležali na pomolu pristanišča.

Drugo poročilo je javljalo: »Nihče drugi ni mogel zanetiti ognja, kakor ti ljudje, ki so se edini približali zalogi za krmo. Vendar straža ni videla, da bi bili napravili kakšne sumljive kretnje. V nobenem trenutku se niso približali zalogi na manj kot 50 metrov. Kot je javila straža, je požar nastal približno 20 minut potem, ko so se odpeljali v avtomobilu. Številka in znak tega avtomobila niso znane.«

V tretjem poročilu sem čital sledeče: »Ko je bil požar pogasjen, smo pregledali ostanke, toda nismo našli ničesar sumljivega. Vendar je uhajal iz napol požganih listin duh po kislini. Košček ninemita, ki smo ga našli na tleh in ki je bil napol ožgan, je posebno močno dišal po kislini.«

Malo dalje je to poročilo javljalo še sledeče: »Nobenega sumljivega tulca niso videli v mestu. Samo štirje avtomobilisti, trije moški in ena ženska, so se bili ustavili v restavraciji v Trgovskem domu, kjer so kosili. Teh se ne more dolžiti, ker je požar nastal šele po njih odhodu.«

Iz vseh teh najavljenih podatkov so bila važna sledeča tri dejstva:

1. vsakokratna prisotnost avtomobilistov, kadar je kje nastal požar;
2. požar je nastal vedno šele po njih odhodu;
3. napol zoglenel svinčnik se je našel v ruševinah upepeljene tovarne, ki je izdelovala vojno blago.

To je bilo pravzaprav malo, in vendar sem čutil, da v tem tiči skrivnost zadeve. Čisto naravno je, da sem se spomnil na članek, ki je bil izšel v »Gazette de Lausanne« in katerega sem zgoraj deloma citiral. In staval sem si sledeči dve vprašanji:

Zakaj ne bi bil oborožil svojih agentov z enakim liteto sem poznal, poskusil v Franciji isto, kar je poskušal v Italiji?

In drugo vprašanje: Zakaj ne bi bil oborožil svojih agentov z enakoim orodjem, kot so ga bili našli v Lausannu?

Ko sem stvar natančno premislil, sem se spravil na to sled, ki me je privedla do tega, da sem razkrinkal zločince.

Ne bom pripovedoval čitateljem, na kak način in s koliko težavo sem prišel do cilja. Zadostuje, da povem, da sem 18 dni po začetku preiskave aretiral šest požigalcev.

Vsi so nosili pri sebi razstrelilne svinčnike in vsi so se morali zagovarjati radi svojih zločinov...

Mir njih pepelu!

(Dalje priha.)

Rudyard Kipling:

120

Knjiga o džungli.

Kotuko je našel, da sta se psa bojevala zunaj zaradi pravkar ubitega morskega psa, ki je sledil ribam, katere vihar vedno vznemiri. Ta morski pes je bil prvi izmed kakih dvajset, trideset, ki so tekom dneva prišli na otok; v plitvi prosti vodi pa in med plavajočim ledom je bilo na tisoče črnih glav, ki so se radovali nad vremenom.

Jetra morskega psa so dobro teknila, in imenitno je bilo, da sta mogla brez skrbi napolniti svetilko z ribjo mastjo in gledati njen plamen, ki je plapolal tri čevlje visoko v zrak. Kakor hitro pa je bil novi morski led tako debel, da je nosil, sta Kotuko in deklica natočila ročne sani in vpregla psa, ki sta vlekla, kakor še nikdar v življenju, ker sta se bala, da se ne bi bilo v vasi kaj hudega pripetilo. Vreme je bilo neusmiljeno kot vedno, vendar je lažje vleči sani, ki so natočene z dobrim živežem kot pa stradajoč loviti. V led na obali sta zakopala petindvajset trupel morskih psov, ki so bila gotova za takojšnje porabo, ter odhitela nazaj k svojim ljudem. Psa sta jima kazala pot, čim jima je Kotuko dopovedoval, kaj želi od njiju, in dasi ni bilo nikjer nobenega kamna, ki bi kazal pot, sta čez dva dni zalajala pred Kadlujevo vasio. Samo trije psi so se odzvali; ostale so bili pojedli in hiše so bile malone temne. Ko pa je Kotuko zaklical: »Ojole!« (kuhanu meso) so mu odgovarjali slabotni glasovi, in ko je prav razločno poklical vse vaščane drugega z drugim po imenu, ni manjkalo nobenega.

Uro pozneje so v Kadlujevi hiši svetilke svetlo gorele, snežnica se je kuhala, lonci so jeli polahka vreti in sneg je kapljal s strehe, ko je Amoraq pripravila kosilo za celo vas; mali deček je žvečil pramen dobre okusne ribje masti, lovci pa so se počasi in premišljeno napolnili želodec z mesom morskega psa prav do vrha. Kotuko in deklica sta pravila svojo zgodbo. Psa sta sedela med njima in kadar je kdo v pogovoru omenil njuno ime, sta napela ušesa in gledala vsa osramočena. Pes, ki je bil zblaznel pa zopet ozdravel, je varen zoper vse nadaljne napade te bolezni, kakor pravijo Inuiti.

»Tornaq toraj ni pozabila na nas,« je dejal Kotuko. »Vihar je tulil, led se je lomil in morski psi so plavali za ribami, ki jih je vihar prestrašil. Nove luknje morskih psov niso dva dni daleč. Jutri naj gredo dobri lovci na pot in pripeljejo morske pse, katere sem naložil — petindvajset jih je, ki so zakopani v ledu. Ko pojemo te, odidemo vsi za morskimi psi tam na obrežnem ledu.«

»Kaj boš pa ti?« je rekel vaški čarovnik z istim glasom, kakor je vedno govoril z njim, Kadluju, najbogatejšemu med Tununirmiuti.

Kadlu je pogledal deklo s severa in rekel mirno: »Hišo bomo zgradili.« In pokazal je na severno zapadno stran svoje hiše; na tisti strani očetove hiše namreč vedno biva sin ali hči, ki se poroči.

Dekle je vrglo roke kvišku, z dlanmi navzgor, in nekoliko obupno zmajalo z glavo. Bila je tujka, ki so jo gladojučo našli, in ni prinašala ničesar k hiši za gospodinjstvo.

Amoraq je skočila s klopi, kjer je sedela, in začela trositi dekletu v naročje razne reči: svetilke, železne strgulje za kožo, kositrne kotle, kože jelenov, povezane z zobmi muškatnega vola in prave šivanke za žakljevine, kakor jih rabijo mornarji — krasna dota, da se take ne dobi kmalu ob daljnem severnem tečajniku, in deklo s severa se je priklonilo z glavo prav do tal.

»Ta dva tudi!« je rekel Kotuko, se nasmejal in namignil psoma, ki sta molela mrzli gobec deklici v obraz.

»Ej, je rekel angekok in pomenljivo zakašljaj, kakor da bi bil že vse to premislil. Kakor hitro je Kotuko odšel iz vasi, sem se podal v pevsko hišo in pel čarovne pesmi. Prepeval sem cele dolge noči in klical duha severnega jelena. Moje petje je naredilo vihar, ki je zdrobil led, in vodilo oba psa proti Kotuku, ko je bil v nevarnosti, da mu led ne polomi kosti. Moje petje je privabilo morske pse, da so plavali z zdrobljenim ledom. Moje telo je mirno ležalo v pevski hiši, ampak moj duh je tekal po ledu in vodil Kotuka in njegova psa v vsem, kar so storili. Moje delo je to.«

Ker so bili vsi siti in zaspani, mu ni nikdo ugovarjal, angekok pa je pojedel še kos kuhanega mesa in se ulegel z ostalimi k počitku v topli, dobro razsvetljeni, po olju vonjajoči liši.

(Dalje prihodnjič.)

Modno pismo.

»Ombrirano« je beseda, ki jo je težko prevesti. Pod tem izrazom razumemo več »šatirung« ene barve. Vsepeh je ostal primeroma skromen. Vidimo mične rjavorjene obleke iz velours chiffona in dražestne toalete iz drugega materiala, ki imajo glede barve isto tendenco. Efektnejši so osnutki, ki bazirajo na dveh barvah. Predvsem vidimo zopet in zopet tendenco kombiniranja črne barve z belo. Iznajdene so čarobne kombinacije te vrste, ki so sestavljene zlasti pogosto iz črnih kril iz velours chiffona in blur iz belega crepa Georgette. Prehod tvorijo dragocene vezanine iz strasa, kajti brez kompliciranih vezanin je težko spojiti dve barvi brez trdih prehodov v celoto. Dessini morajo biti v natančnem skladu z linijo oblike, če naj učinkuje vsesкупaj graciozno in mično. Strass spada na vsak način k večerni toaleti letošnje zimske sezone. Nobena obleka ne more pogrešati tega efektne- ga kinča. Črna in bela barva sta se vporabljali še nedavno bolj za popoldanske kot za večerne obleke. Letošnjo zimo so priljubljene svile bluze v zvezi s temnimi krili, posebno prikladna je ta kombinacija za dame, ki niso več popolnoma mlade. Pogosto povzroča vprašanje primerne oblike za dame, ki niso več sloke kot silfide, težkoče. In tako se komponirajo sedaj k črnim krilom iz velours chiffona srebrno sive tajle, katerih blek moderirajo črne čipke.

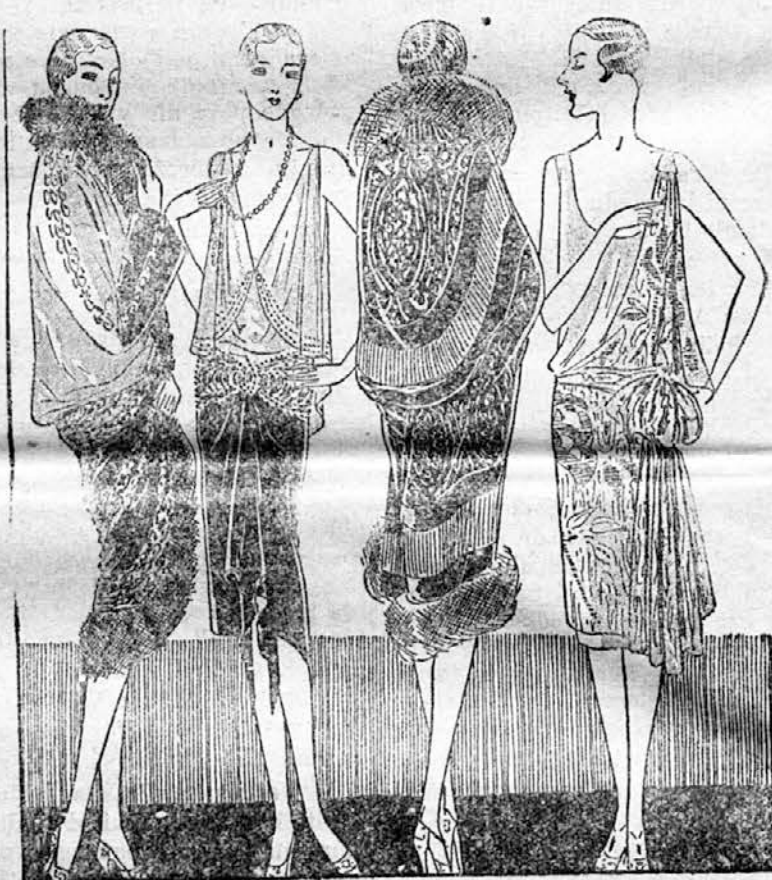
Za mlajše dame je posebno priporo-

čati h krilom iz črne svile ali velours chiffona tajle iz rožnatega chiffona.

Apartni pasi iz črnega in rožnatega

moiréja tvorijo prijeten prehod. Moderni, široki pas je uporabljiv samo za vitke dame. Impozantno učinkujejo koral-

ne rdeče reso na oblekah iz zlatega lamnéja, zelo mično pa srebrna na crepu de Chine.

„Vinocet“

tovarna vinskega kisa,
d. z o. z., Ljubljana,
nudi

najčistnejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

ZAHTEVAJTE PONUDBO!

Tehnično in higijenično najmodernejše urejena kisarna v Jugoslaviji.

Prostora: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstropje.

„GROM“

CARINSKO POSREDNIŠKI IN ŠPEDI-
CIJSKI BUREAU
LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 41.

Poslovno ime: „GROM“.

Telefon int. št. 45-4.

PODRUŽNICE: Maribor, Jesenice, Rakek.

Obavljajo vse vrste strokovne posle najhitreje in pod karentinarnimi pogoji.

Zastopniki družbe spalnih voz S. O. N. za ekspresne pošiljke.

Najboljši šivalni stroj in kolo
je edino le

za dom, obrt in industrijo v vseh opremljenih.

Istotam plešni stroj DUBIELO

Pok v vazonu b. opremljen.

Večletna garancija
Delavnica za popravila.
Malo cene, tudi na obroke.

Josip Petelinc
Ljubljana
Milo Prodanova spomnila.

Prostora: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstropje.

Prodajni urad Portland cementne
tovarne Dovje-Mojstrana
Ljubljana, Dunajska cesta št. 33
v posloju javnih skladišč

prodaja prvovrstni
cement

na veliko in malo po najugodnejših cenah.
Stalna zaloga blaga v javnih skladiščih.

MALI OGLASI

Vsaka beseda 50 para, debelo tiskano
Din 1.—

PRENOG CERIN

Waltova 1/1. - Telef. 36.

Dobro znana
tvrđka

kupuje vsako množino bu-
kovega oglja in suhih bu-
kovih drv. Ponudbe: ca-
sella postale 841, Trieste.

Gospodinja

išče mesta pri boljšem
gospodu event. vdovu s
dvema ali tremi otroki
Vajena je vseh hišnih de-
kakor tudi šivanja. Po-
nudbe prositi na upravo
lista pod »Dobra gospe-
dinjca«.

Kontoristinja

veča vseh pisarniških de-
ter obvlada perfektno hr-
vatski in nemški jezik
išče primernega mesta v
pisarni. Gre tudi nekaj
mesecev brezplačno. Po-
nudbe prositi na upravo
lista pod »Marljiva«.

Stekleno

strebno opako imajo stal-
no v zalogi Zadržane ope-
karne d. & v Ljubljani upravo pod »Pouk«.

Akademik

aprejeva poučevanje sred-
njšolca. Vešč je tudi itali-
onude na jansčine.

Širite „Narodni Dnevnik“!

Izdajatelj: Aleksander Selomnikar. — Urejuje: Vladimir Svetek. — Za tiskarno »Mercur« odgovarja: Andrej Sever. Val v Ljubljani.